

Šikana

Nemusí jít o trestný čin - přesto vysoká společenská nebezpečnost

Záměrné a nevyprovokované užití síly jedincem, dítětem nebo skupinou s cílem způsobit bolest nebo tíseň jinému. (Koukolík)

Věznice, internáty, armáda, škola

České zákonodárství zná pojem omezování osobní svobody, ublížení na zdraví, vydírání. Pojem šikana nezná. Lze předpokládat, že by vyšší stupně školní šikany (Kolář, 1997; Říčan, 1995) mezi dospělými lidmi zákon jako násilný zločin označit mohl. Bití, nucení k ponižujícím činnostem, pomluvy, provokování, ohrožování, vydírání, oloupení.

Šikana se objevuje na všech stupních a druzích škol, od mateřských po církevní.

Rozvíjí se ve stupních:

- Izolace oběti od okolí, s obětí nikdo nemluví, objevují se Ústrky
- Opakuje se fyzická agrese. Tyto dva stupně se vyskytují na všech školách.
- Vytvoří se jádro agresorů, útoky jsou stále brutálnější.
- Většina třídy přijme normy agresorů, dochází ke krutostem, dlouhodobému psychickému a fyzickému mučení oběti.
- Šikana se stává propracovaným systémem, jemuž se podřizuje život ve třídě. Třída se dělí na otroky a otrokáře, nadlidi a podlidi, dochází k nejhorším projevům násilí.

V českých školách všech úrovní šikana postihuje asi 20 % žáků (celkem tedy 300 000 žáků, Kolář, 1997; Ginter, 2000). Následkem těžší šikany může být posttraumatická stresová porucha (viz *Zlo na každý den. Život s deprivanty*), těžká újma na fyzickém zdraví následkem poranění.

Průzkum Velké Británie - na ZŠ - 25% , na SŠ - 10% žáků je obětí šikany

Příklady

Šest žáků základní školy začalo s násilím vůči spolužákovi před prázdninami. Násilné chování skončilo až v listopadu. Na brigádě dostal chlapec »deku«, byl průběžně bit. Útočníci mu vyhrožovali zabitím. Drželi jej z mostu hlavou dolů a smáli se, jak se dole rozplácne. Musel platit svačiny, čistit a líbat jim boty, byl píchán špendlíkem do ramene.

Šest spolužáků odvěklo spolužáka před lavice. Přinutili jej, aby jim líbal a čistil boty. Bili ho. Během přestávky mu navlékli na ruku smyčku. Ruku mu drželi na lavici, bodali do ní tužkami. Kromě toho bodali chlapce špendlíkem do zad. Bití pokračovalo. Ve vybičované náladě dal chlapci jeden z agresorů smyčku ze šály

kolem krku. Dva další jej drželi, třetí přehodil konec smyčky kolem lustru. Přesto chlapec přišel další den do školy, poté se zhroutil. Součástí školní šikany bylo: vynucené pití moče, jezení z podlahy, vynucená masturbace před ostatními, věšení do ztráty vědomí a vzniku škrťící rýhy na krku, skrčení kabelem či provazem, nasazení igelitového pytlíku na hlavu, oběť měla přitom svázané ruce a pachatelé sledovali, jak se zmitá, dušení polštářem a ručníkem, měření času, jak dlouho vydrží oběť nedýchat. Hra na házení z okna: spolužáci drží oběť za nohy, například v 8. poschodí z okna nebo přes zábradlí ve škole. Bití oběti obuškem, tyčí. Bodnutí nožem do hýždě, říznutí nožem do nohy, naříznutí ucha žiletkou, bodání špendlíků do hýždě až po hlavičku. Vysvlečení do nahá, bití dýtkami, hromadné kopání oběti («pojď si taky kopnout»), rány pěstí do obličeje, stříhání a opalování vlasů, údery hranou ruky do břicha, násilné sprchování ve studené vodě, svazování obětí («znehynění»), zastrášování oběti zbraněmi - plynovou pistolí, vystřelovacím nožem, nožem »motýlkem«, baseballovou pálkou, pendrekem s ocelovým jádrem, břitvou, boxerem, plynovým sprejem.

MOBBING

Mobbing je druh rafinované šikany na pracovišti. Samotný pojem mobbing má základ v angličtině (mob = hromadně napadnout, dotírat) a používá se také v etologii (zavedl ho Konrad Lorenz^[zdroj?]), kde popisuje chování zvířat, kdy si zvířecí společenství (např. stádo) brání své území před vetřelcem tím, že na něj jako celek útočí. V samotných anglicky mluvících zemích se pro označení šikany na pracovišti užívá pojmu *emocional abuse* (emoční týrání, emoční špatné zacházení). U nás se můžeme setkat i s označením *teror na pracovišti* nebo *psychoteror*.

Mobbing označuje nejrůznější formy znepríjemňování života na pracovišti. Charakteristická je pro ně skrytost, rafinovanost a zákeřnost. Při rozhodování, zda už jde o mobbing se užívá tzv. Leymannova pravidla: za mobbing lze považovat pouze chování, které se objevuje alespoň 1× týdně po dobu minimálně 6 měsíců.^[1] Někdy bývá pod mobbing zařazováno i sexuální obtěžování na pracovišti, jiné pojetí mobbing vymezuje jako špatné zacházení bez sexuální či rasové příčiny. Dle výsledků výzkumu z roku 2002 je obětí mobbingu 4–8 % pracujících.

Bossing je jakousi podskupinou mobbingu. Je specifický tím, že šikany se dopouští nadřízený pracovník. Bossing je psychická šikana v zaměstnání, které se dopouští na svém podřízeném nadřízený pracovník. Jedná se tedy o chování nadřízeného, které poškozují podřízeného před jeho kolegy, znesnadňuje či znemožňuje mu jeho práci. Bossing se samozřejmě vyvíjí a stupňuje. Tato šikana zhoršuje vztahy na pracovišti a zvyšuje kult osobnosti vedoucích.

přehnané kontrolování—Za šikanu (BOSSING) může být považováno: arogantní—neschválení dovolené —plnění povinností či docházky —chování, slovní urážky, nedocení práce či častá a neoprávněná kritika —zadávaní příliš složitých úkolů (na které—zesměšňování před kolegy —zabraňování—nemá podřízený kvalifikaci nebo jsou nesplnitelné) —přístupu k informacím např. od nadřízených—vede k neinformovanosti —nemožnost vyjádřit svůj názor,

navrhnout své návrhy nebo šéf vydává vyhrožování výpovědí → sexuální obtěžování → práci podřízeného za svou různé naschvály (odebrání kancelářských → (ukončením služebního poměru) probírání drobných chybiček, které jsou → přemíra přesčasů → potřeb...) u ostatních přehlíženy atd.

Od šikany školní a vojenské se mobbing odlišuje právě svou skrytostí, rafinovaností a zákeřností.

Formy chování a postupy, které je možné považovat za mobbing.